

CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA

BIELARUSKI ČASAPIS — VYCHODZIĆ TRY RAZY U MIESIAC: 1, 10 i 20.

№ 6 (190)

Vilnia, 10 lutaha 1939 h.

Hod XII

CIAŹKI LOS KATALONII

Jak viedama, Hišpanija nia jość krajem adnalitym u sensie nacyjanalnym. Žyvuć tam, aprača samych Hišpancaŭ (Kastylicaŭ), Baski i Kataloncy. Ab Baskach pahavorym druhim razam. Ciapier bliżej pryhledzimsia da Kataloncaŭ.

Katalonija ŭžo ad siamioch hadoŭ aŭžo ad apošnich dzion była aŭtanomnaj, samastojnaj. Hetuju aŭtanomiju Kataloncy abjavili ŭ 1931 h., kali Hišpanija pierastała być manarchijaj. Pavadyr katalonskaha vyzvolnaha ruchu paŭkoŭnik Masija staŭ tady na čale maŭadoj katalonskaj dziaržavy. U narodzie mieŭ jon poŭnaje padtrymańnie. Ale hetaja samastojnickija imknieńni Kataloncaŭ spatkali rašučaje spraciŭleńnie hišpanskich centralistaŭ, jakija choć i sami byli prociŭ manarchii, ale da nacyjanalnych mienšaŭciaŭ byli varoŭžyja i žadali, kab u Hišpanii, choć-by i republikanskaj, ale była adna ŭlada. Dajšto navat da taho, što hišpanskija pravyja centralisty ŭ 1934 h. zbrojna razburyli katalonskuju republiku, a katalonski ŭrad aryšta-vali i pasadzili ŭ vastroh.

Kali-ž niekalki hadoŭ tamu ŭlada ŭ Hišpanii apynuŭšiasia ŭ rukach čyrvonych, tady Katalonija farmalna ŭžnoŭ staŭšiasia aŭtanomnaj. Kaŭzam farmalna, bo faktyčna katalonskaj samastojnaści nie padtrymlivali tak-ža i čyrvonyja. Jany pryznavali katalonskuju samastojnaść nastolki, naskolki pryznali baŭšaviki samastojnaść naprykŭlad

Bielarusi i inšych nierasiejskich krain. Heta znača, što na papiery, na słavach pryznajecca, ale na dziele nie dajecca, havorycca niezaležnaść, a tymčasam tam isnuje poŭnaja zaležnaść. I heta zrazumieŭta: marksysty faktyčna nie pryznajuc nacyjanalnaści i hetych nacyjanalnaŭciaŭ palityčnaj niezaležnaści. Takaja ich navuka i viera.

Kali-ž u Hišpanii vybuchła paŭstańnie nacyjanalistaŭ prociŭ marksystaŭ, prociŭ čyrvonych, u rukach katorych apynuŭšiasia ŭlada, Katalonija pajšła razam z čyrvonym uradam. Katalonija zrabiŭta tak nie zatym, što jana staŭšiasia tak-ža čyrvonaj i ŭvieryŭta ŭ marksyzm, ale zatym, što na pravych niamieŭta nijakaj nadziei, a ad levych spadziavaŭšiasia lahčej abaranić svaju niezaležnaść.

Ale i hetaja katalonskija nadziei akazalisia bieznadziejnymi. Siańnia ŭžo ŭsia Katalonija ŭ rukach nacyjanalistaŭ. Pavadyr paŭstancaŭ Franko vydaŭ dekret, jakim abjaŭlaje Hišpaniju adzinaj, niepadzielnaj i nacyjanalnaj dziaržavaj. Urad katalonski pakinuŭ rodny kraj i apynuŭšiasia na emihracyi.

Heny dekret pavadyra hišpanskich paŭstancaŭ hienaraŭta Franka, kasujučy katalonskuju aŭtanomiju, pakazvaje varoŭžyja adnosiny hišpanskich nacyjanalistaŭ da nacyjanalnych mienšaŭciaŭ u Hišpanii. Ci-ž z hetaha vynikaje, što Katalonija adračecca nazaŭsiody svajej samastojnaści i ŭžo nikoli jaje nie

zdabudzie? Nam zdajecca, što nie. Toj narod, jaki maje svoj jazyk, svaju kulturu, svaju nacyjanalnuju i palityčnuju švedamašć i jaki ŭžo faktyčna byŭ ceŭly rad hadoŭ samastojnym, najvyšejšych svaich nacyjanalnych i palityčnych ideaŭtaŭ nia vyračycca nikoli i pryjdzie čas, kali ich zdabudzie. Nijakija dekrety nia zmohuć źmianić faktyčnaha stanu rečy, vynikajučaha z abjektyŭnych abstavin žyčćia narodu i z jaho niazŭtomnaj voli da samastojnaści.

Mnohija hazety pišuć, što Franko katalik i što jon u svajej nacyjanalnaj palitycy budzie kiravacca pryncypami chryścijanskimi. Voš-ža pakul-što ŭ jaho adnosinach da Kataloncaŭ hetaha nia vidać. Chryścijanstva pryznajaje jak prava adzynki, tak i nacyi na jaje volu i samastojnaść. Ale jak tam u Hišpanii pojduć spravy dalej, — chutka ŭvidzim. A pokul-što možna tolki skazać, što koŭzny narod u svajej nacyjanalna-vyzvolnaj darozie pradusim pavinien apiracca na svaje ŭčasnyja: nacyjanalnyja, kulturnyja i ekanamičnyja siŭly.

„Chryścijanskaja Dumka“ razam z miesiačnikam „ZORKA“ dla biel. dziaćiej kaštuje ŭ hod usiah 3 zaŭ. U składčynu jašče taniej: kali chto na adzin supolny adras źbieruć troch padpišćykaŭ, dyk za try ekzemplary „Chr. D.“ płacić tak-ža 3 zaŭ., heta znača: koŭzny padpišćyk z hetaj trojki atrymaje našu hazetu za 1 zaŭ. u hod. Numar konta 63.

Получено
в редакции БССР
1939 г. 1. Ленин

Ziemlarobstva ŭ daŭhoch—sialanie „zaciskajuć žyvot dziahaj“

Na sielska-haspadarčym froncie niama dabra. Ziemlarobstva ŭ daŭhoch, a sialanie nie dajadajuć. Pradskazaŭni ekanamistaŭ—haspadarnikaŭ zdziejšnjavajucca. Jany čvierdzili, što ceny praduktaŭ ziemlarobskaha pachodžaŭnia ŭstanoviacca na nizkim roŭni i tady, kali minuć hady haspadarčaha kryzysu. I nie pamyliŭsia. Ciapier ceny na zboža i skacinu takija nizkija, što daviali sielskaje haspadarstva da nieaplatnaści.

Kališ havaryli i pisali, što kali sielanin vydziaržyć, pratoryvaje čas najbolšaha haspadarčaha kryzysu, dyk za niekalki hadoŭ pašla hetaha zdužeje i pałažeŭnie ziemlarobstva značna papravicca. Dzieła hetaha ŭ 1934 h. vydany h. zv. kanversyjny zakon, jaki ablahčaje i paradkuje ziemlarobskija daŭhi. Ab hetym zakonie my ŭ svoj čas pisali šyroka i dakładna. Usie spadziavalisia, što ziemlarobstva majučy hetkija „palohki“ pašla kryzysu zmacnieje i zmoža spłačyvać svaje zabaviazani. Ale, ahulna biaručy, hetaja spadziavaŭnia nia zdziejšnjilisia. Praŭda, 1937 h. byŭ lepšy, ceny ziemlarobskaj vytvorčaści byli znosnyja, ale minuly 1938 h. nadziei nie apraŭdaŭ—ceny zboža i skaciny abnizilisia ŭžnoŭ, dachody ŭ ziemlarobstvie

zmiensyliŭsia. Dzieła hetaha abnizilasia i mahčymašć sialanstva spłačyvaŭnia daŭhoŭ. Jarmo daŭhoŭ nad sialanskimi haspadarkami paviala ciažkaj zmoraj. A daŭhi sialanstva, jak abličajuć ekanamisty—haspadarniki, ciapier bolšyja, jak byli ŭ 1932 h. Ciapier sialanie ratujučysia ad licytacyi, kab spłačyvać staryja razložanyja na raty daŭhi—pazyčajuć dzie mohuć hrošy i płaciać bolšyja procenty ad zyskivanycin za daŭniejšyja daŭhi. Hetkim čynam sialanstva spłačyvačy staryja daŭhi załažić u zadoŭžaŭnie novaje, jašče bolšaje.

Točna zadoŭžaŭnia sialanstva ŭ Polskaj Rečypaspalitaj niama. Ziemlarobskaja ahienyja P.A.Z. padaje sumu 5 miljardaŭ zł, ale zaznačaje, što heta nia ūsio, a ekanamist dr. Švirski ŭ „Rolniku“ prymaje za mahčymaje, što ziemlarobskija daŭhi siahajuć da 10 miljardaŭ zł.

Zrozumieła, što sialanie, majučy daŭhi, jakija musiać spłačyvać pad pahrozaj licytacyi majemaści, zmušany „zaciskaŭniem žyvota dziahaj“—niedajadaŭniem—aščadžać, bo pry nizkich cenach ziemlarobskaj vytvorčaści sialanskija haspadarki nia mohuć nar-malna vykarmić svajho haspadara

z siamjoj i aplacić daŭhi dy podatki.

Statystyka pakazvaje, što spažyćcio ūlasnaj vytvorčaści ŭ našych siolach zmiensyliŭsia i zmiensajacca dalej. U 1926—27 h. sialanie ūžyvali na pražyćcio 39 procentaŭ usiaho svajho dachodu, 61 prac. vytvorčaści pradavali. U 1935—36 h. sialanie ūžyvali na svaje patreby tolki 32 prac., a pradavali 68 prac. svajej vytvorčaści. U 1928-29 h. z adnaho haktara ziamli sielanin mieŭ 149 zł. ahulnaha prychođu, a ŭ 1935-36 h.—50 zł.

Hetak pradstaŭlajecca prychođu u ziemlarobstvie u zaležnaści ad cenaŭ ziemlarobskaj vytvorčaści. A raschod u ziemlarobstvie, zusim niezaležna ad cenaŭ ziemlarobskaj vytvorčaści, trymajacca na svajej vyšyni: tyja samyja daŭhi, tyja samyja za daŭhi procenty, stalyja podatki i čviordyja ceny pramyslovaj vytvorčaści.

Dyk voš i budž mudracom, kab mienšym prychođom pakryć bolšv raschod. Nia majučy mahčymaści zbolšyć prychođu, sielanin zmiensajaje, jak moža, raschody. Dzieła taho, što nia moža sam zmiensyć pazyčanaŭ ūžo doŭhu i za jaho procentaŭ, nia moža zmiensyć podatkaŭ i abnizić cany nieabchod-

А.Д. СТАНКЕВИЧ

ХРЫСЬЦІЯНСТВА⁵⁾ І БЕЛАРУСКІ НАРОД

(У 950-ыя ўгодкі Хросту Беларусі: 988/9—1938/9)

III

Хрысьціянства й народы; сьв. Уладзімер і хрышчэньне Русі: Украінцаў, Беларусаў і Маскоўцаў

Адносіны Хрысьціянства да розных народаў. Славяне і іх пісьменства. Апосталы славян Кірыл і Мяфод: іх праца і значэньне. Сьв. Уладзімер. Хрышчэньне: Украінцаў, Беларусаў і Маскоўцаў. Адкуль Уладзімер прымаў Хрысьціянства і адносіны яго да Апостальскай Сталіцы. Адзінства Хрысьціянства.

Лёгка дадумацца, што апосталы Хрысьціянства, нясучы ў сьвет Слова сьв. Эвангелья, нясьлі яго прадусім у мове і форме грэцкай

і лацінскай, бо гэтыя мовы былі падставай, як ведаем, тагочаснага культурнага жыцьця на сьвеце. Нават Жыды, расьцярушыўшыся па ўсей грэка-рымскай дзяржаве, мову сваю старадаўнюю пазабываліся цалком і ўжо Біблію мусілі тлумачыць на мову грэцкую і ёй карыстацца ў сынагогах. Але апосталы гэтыя хутка напатыкалі народы, для якіх гэтыя мовы былі ўжо няведамы, або прынамсі мала ведамы і да якіх прамаўляць і якіх вучыць і для якіх арганізаваць хрысьціянскае жыцьцё трэба было ў іх роднай зразумелай мове.

Гэтак і рабілася. Ужо ў II стаг. паяўляюцца пераклады сьвятых кніг на мову сырыйскую, у пал. стаг. IV—пераклады на мову абісынскую і готскую, у стаг. V—на армянскую, у VI—на грузінскую, у VII—на арабскую, а ў стаг. IX мелі ўжо ў сваёй мове сьвятыя кнігі і літургію: пэрсy, туркі, хазары і іншыя.

Гэтага-ж самага трэба было і для славян і гэта сапраўды было роблена. Патрэбу гэтую для славян здаволіваюць вялікія сьвятыя апосталы Кірыл і Мяфод.

Паводле візантыйскіх і арабскіх пісьмень-

U Litoŭcaŭ

Uzrost dabывańnia torfu. Jak abličajuć, u minulym hodzie ŭ Litvie vykapali torfu bolš, jak u minulych hadoch. I tak—u 1923 h. uva ūsiej Litvie bylo dabyta 42 tysiačy ton torfu, 1934—110 tysiač, a ŭ 1938—180 tysiač ton, jakich vartaść da 4 miljonaŭ litaŭ.

Torf na paścilku. U minulym hodzie Pałata Ziamielnaj Haspadarki pastanavila vykarystać torf na paścilku ŭ chlavocho. Hetkaja

naj u sialanskaj haspadarcy pramyslovaj vytvorčaści i ūsialakich inšych vydatkaŭ, jak leki i inš. — „zaciskańniem žyvata dziahaj,“ nie dajadańniem aśčadžaе!

Heta velmi pavażnaja sprava jakaja zvaročvaje ūvahu palitykaŭ i navukoŭcaŭ, bo biez dabrabytu sialanstva nia moža być postupu ū ziemlarobstvie i ūzrostu ahulnaha dabrabytu. Zacikaŭlenyja hetym kruhi pakazvajuć na patrebu zastasavańnia radykalnych sposabaŭ, jakija dali-b ziemlarobstvu nia tolki časovuju pomač, ale stvaryli b tryvaľuju papravu. Slovam, sprava ūnarmavańnia ziemlarobstva, a hetym i žyćcia sialanstva, velmi aktualnaja. Bielaruskaje sialanstva hetaha ūnarmavańnia, uklučna z nadzielam małaziamielnych i biezziamielnych ziamloj, čakaje ūžo 20 hadoŭ. p—k.

tarfianaja paścilka daść naturalny hnoj, što padymie ūrażajnaść pola i źmienša ūvoz z zahranicy hnajoŭ štučnych.

Palepšańnie bulby. Taja-ž Pałata Ziamielnaj Haspadarki pašyraje novy hatunak bulby. Pašyraje jana hetu bulbu praz addziely T-va „Lietukis“. Cana: za kilo 2,75 litaŭ.

Litoŭski kansulat maje być adčynieny ŭ Vilni, a polski ū Kłajpedzie. Ab hetym miž litoŭskim i polskim uradam, jak padaje „Pat.“ užo viaducca pierahavory.

Svaboda pašyrać hazety. Polskaja presa pisala, što pavodle handlovaha polska-litoŭskaha dahavoru ad 27.1. sioleta buduć mieć svobodny dostup litoŭskija hazety ŭ Polšču, a polskija ū Litvu.

Novaje Litoŭskaje Navukov. T-va ū Vilni začvierdžana. Nadoviačy vilenski vajavoda začvierdziŭ statut novaha Litoŭskaha Navuk. T-va. Abšaram dziejnaści T-va jość usia Polšča a siadzibaj jaho — Vilnia. Mety T-va: a) dośledy nad žyćciom, kulturaj i historyjaj litoŭskaha narodu, b) dośledy nad terytoryjaj, što maje lučnaść z žyćciom litoŭskaha narodu ū daŭniejšych časoch i ciapierašnich z hledzišča jaje pryrody, etnohrafii, historyi, ekanomiki, statystyki i kultury, c) apieka nad mastactvam i litoŭskaj litaraturaj, d) dośledy, raźvićcio i popularyzacyja navuk ahulam.

Kab bolš čytać

Pavialičeńnie ličby čytačoŭ knižak heta sprava nia tolki narodaŭ kulturna bolš ci mienš adstałych, ale i takich pieradavych, jak anhlíčanie.

Anhlickaja knižka da niadaŭna byla jšče velmi darahaja i tamu pryvatna mała chto moh jaje kupić. Patanieć-ža zmaħła jana tolki tady, kali-b pačala drukavacca adrazu ū vialikim mnoŭstvie, stanoviačysia hetak užo nie pradmietam luksusu, a — artykułam pieršaj patreby. Za abnižeńnie ceny knižki prad tryma hadami advažna ūziaŭsia Mr Lane (lejn). Jon zasnavau vydaviečva knižak. Hetak paŭstala viedamaja siahońnia seryja knižak pad nazovam „Penguin Books“ (pingvin buks). Pieršaja knižka hetaj seryi vydrukavana ja ū ličbie 20.000 egzemplaraŭ razyjšlasia za kolki dzion. Losy dašlych knižak hetaj seryi byli jašče lepšymi. Hetak napr. letaś uvosieni vydadzienaja knižka „Europe and the Czechs“ S. Grant Duff'a za adzin dzień razyjšlasia ū liku 50.000 egzemplaraŭ, a jašče inšaja — „Blackmail of War“ G. Tabonis—za try miesiacy razyjšlasia ū liku 200.000 egz.

U čym sakret udačy hetaha vydaviečva?

Pieršaje — heta niespatykana ja dahetul tanina knižki ū no-

нікаў і дасьледчыкаў VIII—IX ст., славяне, яшчэ будучы паганамі, ужо мелі пісьменства. Пісалі яны тады знакамі, якія называліся «рысы» і «нарэзы», якія абазначаліся пры помачы вострай палачкі на дрэве, на дошках, на кусках кары, на каменнях і служылі толкі для звычайных і неабходных запісаў і для варажбы.

Пазьней паяўляецца ў іх ужо нармальнае абэцэда, так зв. «глаголіца», якая паўстала з абэцэды грэцкай пад уплывам гэных-жа славянскіх пісьменных знакаў—рысаў і нарэзаў. Глаголіца ў старадаўнасьці ўва ўсіх усходня-славянскіх народаў, а знача і ў Беларусав, мела шырокае практычнае застасаваньне. Глаголіцай беларускія князі пісалі розныя граматы, дагаворы і іншыя дакуманты.

Але абэцэда глаголіца была яшчэ дужа непрактычная, занадта складаная і цяжкая пры ўжываньні. Добра, відаць, гэта зразумелі апосталы славян сьвятыя браты Кірыл і Мяфод, калі яны, праняўшыся думкай несць навуку Хрыста да славянскіх народаў, сьпярша прыступілі да пераробкі гэнай старой нязручнай абэцэды. І сапраўды, гэтыя апосталы стварылі

абэцэду новую, славянскую, якая пасья была празвана «кірыліцай», бо апрацаваў яе фактычна Кірыл (будучы сьвецкім чалавекам называўся Кастанцін), які быў высока адукаваным і вучоным.

Браты Кірыл і Мяфод былі родам з Македоніі. Бацька іх Леў быў высокім грэцкім урадаўцам і пражываў у Македоніі ў горадзе Солунь (Тэссалёнікі). Македонія была густа заселена славянамі-баўгарамі і мясцовыя грэкі добра былі абзнаёмлены з баўгарскім языком. Добра яго зналі змалку і Кастанцін і Мяфод. Абодва, атрымаўшы добрае выхаваньне і высокую асьвету, да якой, як сказана, асабліва гарнуўся і якой асабліва адзначаўся малодшы Кастанцін, займалі высокія ўрадавыя становішчы. Аднак хутка пакінулі гэта ўсё, паступілі ў манастыр і пасьвяцілі сябе апостальскай хрысьціянскай справе.

У 861 г. у Кастанцінопаль (Царгород) явілася пасольства з Хазарскай зямлі прыслаць да хазар вучонага багаслова дзеля пашырэння сярод іх хрысьціянства. Выбар паў на сьвятых братоў. Па дарозе да хазар яны затрымаліся

vym vydaviectvie: — za charošuju knižku, da 100 bačynaŭ, na zusim dobrej papiery, u charošaj stylizavanej vokladcy płacić anhliski čytač usiaho 6 pensaŭ, za katoryja moža kupić — dva šviežyja jajki.

Druhoje — heta dobry padbor źniestu vydavanyh knižak. Mr. Lane nie zabyvajučysia ab haspandarčaj staranie svajho prädpryjemstva zusim nie pahnaŭsia za lohkaŭ tandetaj. Naadvarot, pieršyja knižki jahonyja heta byli abo pieradruki najlepšykh klasykaŭ (povieści, dramy) abo — apošnim časam—aryhinalnyja pracy na temy palityčna-hramadzkija i kulturnyja. — Nia dziva, što knižki hetak pastaŭlenaha vydaviectva pradajucca siahoŭnia ŭ Anhlii nia tolki ŭ kniharniach, ale tak-ža ŭ roznych kioskach, na vakzałach i navat u spažyvieckich kramach; knižka vydaviectva „Penguin Books“ sapraŭdy stałasja artykulam pieršaj potreby.

Pačyn Mr Lane'a nie astaŭsia adasoblenym. Tematyka knižak „Pingvinavych“ z kaniešnaści pavinna datasoŭvacca da intelektu masaŭ. Znajšoŭsia tady inšy vydaviec, Mr Gollancz (goŭlenč), jaki sarhanizavaŭ „Left Book Club“ (Klub levaj knižki). 50 000 siabraŭ hetaha klubu za miesiačnuju składku, 2 z pałavinaj šylinga, dastajuć u hod 12 cennyh knižak z haliny socyjalohii, ekanomii i palityki. Heta ŭžo davoli vialikija tamu, na

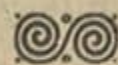
dobrej papiery, z čviordaj vokladkaj.

U prociŭvahu „Klubu levaj knižki“ arhanizavaŭsia chutka „Right Book Club“ (Klub pravaj knižki) na tych-ža asnovach, jak i papiaredni. Maje jon 25.000 siabraŭ. — Ureščie sarhanizavaŭsia i treci klub—„Book Club,“ jaki na tych-ža varunkach, jak i kluby papiarednija, sarhanizavaŭ 40.000 siabraŭ, jakim što miesiac dastaŭlaje vialikija tamu dobryh povieščiaŭ, apraŭlenyja ŭ pałacianuju apravu. Jošč užo kluby knižak navukovyh, apisyvajučykh padarožy, relihijnych i h. d.

A što takaje 2 z pałavinaj šylinga?— Heta cana najtaniejšaha biletu ŭ dobreje Londynskaje kino.

Ale što z usiaho hetaha dla čytača bielaruskaha?

Dla našaha čytača anhliski prykłady nadta dalokija. Heta praŭda. Ale jany zusim nia toje, što „na viarbie jhruška.“ I bielaruskaje čytałnictva pavoli, ale systematyčna razvivajecca. Zapatrabavannie knižki na bielaruskim rynku ŭzrastaje. Ale hety pradukt duchovaj ježy—knižka—ŭ nas jašče nadta darahaja. Dyk anhliski prykład moža być wielmi karysny i dla nas, Bielarusau. Adna tolki ŭvaha: u pahoni za „haspaderskimi“ efektami nia puskać na rynak tandety. B. B.

Što pišuć hazety?

Ab hutarcy Hitlera z Bekam

Ab spatkaŭni i hutarcy polska-ministra zahraničnych spraŭ Beka z niemieckim kancleram Hitleram eŭrapejskaja presa šyroka pisala i dalej piša. Anhielskija hazety miž inšym pišuć hetak:

„Kanferencyja Hitlera z Bekam byla padzielena na dzvie čaści. U pieršaj havaryli ab polska-nemieckich spravach, a ŭ druhoj— ab ahulna eŭrapejskaj spravie. Kancler Hitler zapeŭnivaŭ, što *nia dumaje siłaj rabić źmieny ani ŭ Hdansku, ani ŭ Kłajpedzie* Hitler nia choča naciskać Polšč, kab jana pryłučyłasja da h. zv. prociŭkamunistyčnaha bloku. Na zajavu min. Beka, što Polšč nia ścierpić pastupku škiravanaha z Zakarpacakaj Ukrainy prociŭ Polščy Hitler adkazaŭ, što *jon nia maje nijakaha ŭplyvu na padziei ŭ Zakarpacakaj Ukrainie.*

Dalej kancl. Hitler adznačyŭ, što *ŭnutrany razvał Savieckaj Rasiei za 2—3 hady ździejsnica i tolki tady Niamiečcyňa budzie mahčy думаć ab čynnaj intervencyi“.*

Hetak apisvaje hutarku kancl. Hitlera z min. Bekam anhielskaja presa. Zrozumieła, što heta nia ŭsio, bo tolki haloŭnyja skazy. Čelaści z tehničnych pryčyn pieradać nia možam.

ŭ Корсуні, дзе праз некаторы час бліжэй пазналі славянскі язык усходніх славян, які дужа быў падобны да баўгарскага. Тут яны найшлі Эвангелье і Псалтыр, напісаныя «па руску», гэта знача языком усходня-славянскім, які дзеля ўспомненых ужо варага-русаў называлі рускім. Напісаны яны былі найхутчэй глаголіцай.

Паяўленьне гэных пераводаў аб'ясняецца тым, што сярод варагаў былі ўжо хрысьціяне добра знаючыя грэку і лаціну. Вось-жа яны, відаць, і зрабілі гэны пераклад.

Гэныя кнігі мелі вялікае значэньне ў далейшай працы сьвятых братоў. У той час у хрысьціянскай царкве панавала пракананьне, што царкоўнымі (касцьцельнымі) языкамі могуць быць толькі тры: стара-жыдоўскі, грэцкі і лацінскі, а фактычна гэтыя два апошнія, як языкі двух галоўных вялікіх культур. У гэтым пракананьні выражалася фактычнае панаваньне гэных двух старых культураў, якія ня лічылі патрэбным рахавацца з языкамі народаў, якія стаялі культурна ніжэй. Вось-жа факт існаваньня Эвангелья і Псалтыра ў мове ўсходніх славян, а такжа факт існаваньня Службы Божай і сьвятога

Пісаньня ў мовах многіх іншых усходніх народаў, аб чым мы ўжо ўспомнілі, павінен быў аслабіць у душы сьвятых апосталаў сілу гэнага пануючага пракананьня.

Навярнуўшы нямала хазараў на хрысьціянства, Кірыл і Мяфод вярнуліся ў Візанцыю. Па дарозе, каля таго-ж Корсуна (Херсон) яны знайшлі мошчы-рэліквіі (астанкі) мучаніка сьв. Клімэнта папы рымскага і прывязьлі іх у Візанцыю. Але чакала іх новая місія, місія сярод заходніх славян у Маравіі, куды яны і адправіліся каля 863 г.

Каб лягчэй было ім там сеяць зерне Праўды Хрыстовай, яны адправіліся туды, апрацаваўшы славянскую абэцэду і пераклаўшы на славянскую мову сьвятое Пісаньне і кнігі літургічныя, кладучы такім чынам моцныя асновы для далейшага пашыраньня хрысьціянства і агулам прасьветы на ўсіх славянскіх землях.

Такая праца гэтых апосталаў была цяжкай і небясьпечнай. Народ, разумеючы ў роднай мове слова Божае, валам ішоў за сваімі Апосталамі. А тымчасам караніліся ўжо там Немцы. Нямецкае духавенства для палітычных

Prastupak biełaruskich „kałchožnikaŭ“

Maskoŭskaja balšavickaja hazeta „Socijalističeskoje ziemledielije“ padaje:

„Kałchožniki“ ŭ Savieckaj Bielarusi pad uplyvam varožych elementaŭ parušajuć statut „kałchožaŭ.“ U mnohich miajscoch Bielarusi pryvatny nadziel ziamli (harodčyk) pieravyšaje normu ŭstanoŭlenuju statutam, pry hetym mnohija „kałchožniki“ majuć bolš, jak pa adnoj ułasnaj karovie, što taksama supiarečna z statutam.

Padajučy heta da viedama „Soc. Ziemled.“ zaklikaje savieckija ŭłady da baračby z hetym „prastupstvam“ biełaruskich kałchožnikaŭ, damahajučysia, kab kałchožniki pradavali „lišnija“ karovy kažnie i nia mieli bolš jak pa adnoj, a tak-ža zasiavali tolki pradbačany statutam harodčyk.

Charaktarystyka nac. mienšašciaŭ u Polšчы

„Robotnik“ — orhan PPS — u № 32 z 1939 h. hetak charakteryzuje „inarodcaŭ“ u Polšчы:

1) U ŭkrainskim hramadzianstvie nastupiła byccam konsolidacyja. Pryhladajemsia na jaje z zacikaŭleńniem z pryčyny jejnaj zusim vyraznaj pavodle cha-

raktaru „hitleraŭskaj orjentyi.“ 2) Bielaruskaje hramadztva zmučana i ciapier nie vyjaŭlaje palityčnaj aktyŭnaści. Adnak za heta biełaruskija dziejačy całkom nie adkazyvajuć: polskaja palityka pavinna być šviedama, što historyja niaraz adsuvala jakujuś spravu na dalejšy plan, ale *tolki tymčasova*. 3) Žydy majuć svaju liniju. 4) Niemcy — aprača sacyjalistaŭ — padparadkavalisia ideolohična trecij Niemieččynie.

Ścviardžajučy „zmučanaść“ biełaruskaha hramadzianstva, „Robotnik“ nie padaje, čym jano zmučana i choča adnačasna abciažyć adkaznaścij za hetkaje pałažeńnie i biełaruskich dziejačoŭ. Pany PPS — bolš objektyŭnaści!..

Vodhuk vysialeńnia Bielarusau

„Беларускі Фронт“ piša: „Vysialeńnie z Vilni troch bieł. dziejačoŭ adbiłasia mocnym recham i ŭ niemieckaj presie. Krakaŭski IKC (20.1.) prynosić hołas uplyvovaha „Essener National-Zeitung“, katory zmahajecca za pravy dla niemcaŭ u kožnaj dziaržavie, u jakoj jany žyvuć, a tak-ža za pravy dla tych nac. mienšašciaŭ, katorych imknieńni dla Niemieččyny karysny. Pryhetym IKC kaža, što

niemcy ŭvažajuć siabie za tvarcoŭ idej samaaznačeńnia narodaŭ i robiac z hetaj idej niejki niemiecki patent i manapol. Hetak „Essener National-Zeitung“ zmiaščaje artykul pad zah.: „Biełaruskaja prablema ŭ Polšчы“, u jakim naviazvajučy da vysialeńnia dvuch biełaruskich ksiandzoŭ i adnaho žurnalista z vilenskaha vajavodztva, buduće štučnuju biełaruskuju prablemu, jak kaža IKC, jakaja žjaŭlajecca ciapier „pradmietam żyvoj palityčnaj diskusii.“ Pryhetym „Essener National-Zeitung“ adznačaje, što vysialeńnie troch pavadyroŭ biełaruskaha ruchu z Vilenšчыны nie ražviaža biełaruskaj prablemy

IKC na ŭsio heta adkazvaje, što ŭ niemieckaj hazecie najbolej kidajecca ŭ vočy ton. Heta nia jość ton kronikarskaj viernajspravazdačy, ale ton, u jakim vyražajecca zdavaleńnie, što biełaruskaja prablema mahła-b pryňaści Polšчы trudnaści. Z prykraścij treba ścviardzić, kaža ŭkancy IKC. što sposab hledžańnia adnaje z najbolej pavažnych i pašyranых niemieckich hazet nia jość adpaviednym sposabam hledžańnia dla polska-niemieckich adnosin.“

U kancy „Бел. Фронт“ pajaśniaje, što „Essener National Zeitung“ — heta orhan niemieckaha premjera Gerynga.

мэтаў накідала там славянам чужую нямецкую мову. А цяпер Немцы ўбачыўшы, што праца іх дарэмная, пачалі рознымі спосабамі змагацца з славянскімі апосталамі. Прышлося сьвятым братам нямаля зазнаць ад нямецкага духавенства і фальшывых даносаў да Папы, і здзекаў, а нават і турмы ад нямецкіх уладаў за сваю апостальскую працу.

Урэшце, Папа Мікалай I († 867), каб даведацца, што сапраўды робяць гэтыя апосталы, выклікаў іх у Рым. Гісторыкі пішуць, што сьвятыя браты прыбылі туды на пачатку 868 г., калі Папам быў ужо Адрыян II. Цяжкія тут былі дні для апосталаў. Мелі яны і тут многа ворагаў. Аднак праўда зваявала. Папа аднёсься да іх дужа добра, справу разгледзіў і прызнаў слушнасьць за славянскімі апосталамі. Галава хрысьціянства мове славянскай прызнаў права ў сьвятынях хрысьціянскіх. Гэта быў выпадак, маючы вялікае гістарычнае значэньне як для жыцьця рэлігійнага, так і агулам для ўсей славянскай культуры.

Праца сьв. Кірыла і Мяфода была для ўсяго славянства сапраўды вялікай. Яна славянскі язык паставіла на роўні з гэбрайскім, грэцкім і лацінскім, у якіх толькі тады і можна было

маліцца. Да гэтых такім чынам языкоў прыбыў і язык славянскі. Вось што аб гэтым казаў Папа Адрыян II, пацьвярджаючы працу славянскіх апосталаў: «Выдуманнае Кастанцінам-філэзафам славянскае пісьмо, на якім належным спосабам узносіцца хвала Богу, мы пацьвярджаем і загадваем, каб у гэтай мове выкладалася верным навуча і дзеі Госпада нашага Ісуса Хрыста, бо Божая ўлада вуча нас хваліць яго ня ў трох толькі языках, гэтак кажучы: «Хваліце Госпада ўсе народы, хваліце яго ўсе людзі». І апосталы, напоўненыя сьв. Духам, прапаведвалі веліч Госпада ў ва ўсіх языках. І апостал Павал—гэтая труба Госпадава — нам паказвае, што кожны язык няхай славіць Госпада нашага Ісуса Хрыста на славу Айца. І ў першым пасланьні да Карынчыкаў ён даволі нас павучае, каб мы, гаворачы рознымі языкамі, тварылі Хрыстовую Цэркву. І сусім непраціўна, ні веры ні навучы Хрыста, калі будзе ў гэтым-жа славянскім языку чытацца і аб'ясняцца сьвятое Пісаньне Старога і Новага Завету, належна пераложанае і вытлумачанае, адпраўляцца літургія ці іншае набажэнства, бо хто стварыў тры першыя языкі: юдэйскі, грэцкі і лацінскі, той стварыў і ўсе іншыя для большай славы сваей».

Z mižnarodnaj palityki

(„Niamiecki mir“ na ũschodzie — Italjanskaja bura na zachadzie)

U siaredniaj i paŭdzionna-ũschodniaj Eŭropie apošnimi časami zapanavała ũspakajeńnie, a na zachadzie padymajecca bura. Niamieckaja dyplomacyja padparadkavaŭšy ũpływam svajej palityki Čechasłavaččynu, Vuhryju i zapuščiušy h-spadarčyja ũpłyvy na Balkany, dy naładziŭšy dobrasusiedzkija adnosiny z Polščaj i Litvoj, škiravała svoj nastup na eŭrapski zachad dziela adabrańnia zamorskich kalonijaŭ, jakija ad Niamieččyny adabrany pašla sušvietnaj vajny.

Hety zvarot niamieckaj palityki z uschodu na zachad šćviardžaje palityčnaja pramova kanclera Hitlera, jaki 30 studnia siol. u niamieckim parlamencie zajaviŭ: Niamieččyna znachodzicca ũ wielmi ciažkim haspadarčym pałažeńni, jakoje paŭstała z pryčyny adabrańnia ad jaje zamorskich kalonijaŭ. Pry hetym Hitler adznačyŭ, što kali Italija pačnie vajavać, dyk Niamieččyna vystupić taksama na vajnu razam z Italijaj suproč supolnaha voraha. A treba viedać, što hetym „supolnym voraham“ žjaŭlajecca pradusim Francyja, z katoraj ciapier zaŭziata sporyć Italija za afrykanskija kalonii.

Z hetaha zusim jasna, što i nastup paŭstancaŭ u Hišpanii byŭ zahadzia ũplanavany i pryhatavany nia tolki technična i vajsanova, ale i palityčna. Bo zaniaćcie paŭstancami Katalonii pastaviła Francyju ũ wielmi niavyhodnaje pałažeńnie. Praŭda, Francyja maje za saboj vialikuju i bahatuju Anhliju i moža spadziavacca na padtrymańnie Ameryki, ale z faktam akružeńnia Italijaj z hišpanskimi paŭstancami jaje z pabiarežžaŭ Mižziemnaha mora prymušana ličycca i šukać vychadu.

Na hety voš punkt ciapier najboš naciskaje i niamieckaja dyplomacyja, zmušajučy zvarotu Niamieččynie zamorskich kalonijaŭ. Dziela hetaha-ž u siaredniaj i paŭdzionna-ũschodniaj Eŭropie apošnimi časami zapanavała ũspakajeńnie. Na hetym adrezku niamieckaja dyplomacyja robić ciapier „niamiecki mir“ — naviazuje dobrasusiedzkija suadnosiny, zaklučaje handlovyja dahavory i navat pierahavarvajecca z rasiejskimi balšavikami.

Bački Biełarusy! Vučycie svaich dziaciej čytać i pisać pabiełarusku!

Adziny i supolny rasiejski front

Adziny i supolny idejna-palityčny front usich Rasiejcaŭ (Vialikarusaŭ) paŭstaŭ užo hady dva tamu. Rasiejskija čornasociency na emihracyji i rasiejskija balšaviki ũ SSSR stvaryli adnu „jedinuju — niedielimuju“ rasiejskuju idejnuju celašč. Niadaŭnaje publičnaje vystupleńnie hienerala Dienikina zusim pačviardžaje supracouñctva rasiejskich „biełahvardziejcaŭ“ z rasiejskimi balšavikami. U hetym vystupleńni hien. Dienikin zajaviŭ, što „ũ vypadku napadu Niamieččyny na Ukrainu spynilisia-b usie svarki miž biełahvardziejcami i balšavikami i ũsie rasiejcy abjadnalisia-b dziela abarony SSSR (Rasiei)“.

Za dva tydni pašla hetaj zajavy Dienikina, na schodzie Kamunistyčnaj Partyji ũ Maskvie, sakratar partyji ũ dakładzie ab palityčnym pałažeńni šćvierdziŭšy, što „ũ savieckim sajuzie ukrainskaj prablemy nima“ — zajaviŭ: „*Stalinskaja kanstytucyja hetuju prablemu vyrašyla na zaŭsiody. Ukraina jošč nieaddzielnej častkaj savieckaha sajuzu, a kali-b čyto paprobavaŭ jaje addzialić, dyk jamu beta nia ũdasca*“.

Hetak tvorać adziny i supolny idejny rasiejski front Rasiejcy pieršaj i druhoj Rasiei. Da ahulna-

Dr. Jadviha i Stanisłaŭ Hrynkievičy

Štučnaje karmleńnie dziciaci

Kab małako karovinaje zrabić *najboš padobnym da žanočaha*, treba jaho adpaviedna narychtavać:

U 1-m miesiacy na adnu porcyju, značycca na adno karmleńnie, biarecca: 5 stałovych lyžak małaka, 5 lyžak stałovych vady, 1 lyžačka harbatnija cukru. Usio heta, pastaviŭšy na ahoń, zavaryć, až pakul zakipić, a astudziŭšy da temperatury cieła možam davać dziciaci. Małako patrebnae da hena je miašanki biarecca z adnaje z butelak zahadzia ũžo narychtavanych (jak vyšej).

U druhim miesiacy lepš rabić druhuju miašanku: 6 stałovych lyžak małaka, 2 lyžki vady, 1 lyžačku cukru.

U trecim i čačviortym miesiacy: 8 lyžak małaka, 2 lyžki vady, 1 lyžačku cukru.

Ad piataha miesiaca dzicia moža dastavać pa 10 stałovych lyžak čistaha małaka biez vady, krychu jaho asaładziŭšy.

Zamiest vady možna pačynajučy ad 5 - ha miesiaca brać advar jačmiennych ci aŭsianych krup, pracadziŭšy napierad hety advar.

Karmić hetkim sposabam: najlepš davać kožnyja 3 hadziny dniom: a 6 ranicaju, potym a 9-aj, 12-aj, 3-aj pa pałudni, 6-aj, 9-aj uviečary i 12-aj unačy.

Na kožnaje karmleńnie biarem małako z ad-

nej z butelak upierad narychtavanych. Małako z butelki pieralivajem u čysty harščok i robim tak, jak było tolki što skazana. Nikoli nia možna brać astaŭšahasia, niedapitaha małaka i davać jaho na drugi raz. Małako, jak viedajem, moža chutka škisnuć, dyk biaručy astatki porcyi mahli-b brać małako kisłaje i paškodzić hetkim čynam dziciaci. Nie karmić čaščiej, jak kožnyja try hadziny. Pry štučnym karmleńni začastaja jada boš moža paškodzić, jak pry karmleńni hruđmi.

Pry štučnym karmleńni nahladajecca davoli časta abo volnašč abo zapiačeńnie. Kali niešta takoje zaciahvajecca, zaŭsiody žviarnucca da dochtara. U chacie mieć na ũviecie, što lepš pry volnašci patrymać dzicia na dyjecie, čymsia karmić małakom. Kali dzicia maje volnašč i vanituje, a dohtar daloka, dyk tady: 1) dać choramu adnu lyžačku rycyny i 2) lyžački słaboje harbaty. 2) na trybušok paklašci cioply kampres. *Kampres zrabić hetak*: na pałavinu šklanki letniaje vady ũziać džvie stałovyja lyžki vodki. Namačyć u hetym kusok pałatna, vykrućić jaho dobra i paklašci na trybušok, pasmaravaŭšy jaho upierad niejkaju niesalonaju kłustaščiu — vazalinaju, lanalinaju, alivaju, smalcam, maslam. Na pałatno paklašci kusok cyratki, abo kali nima ničoha takoha pad rukami, dyk možna ũziać i kusok toŭstaha pałatna (najlepš zrebnina). Cyratka ci pałatno kab było vialikšaje za toj kusok pałatna, jaki my namačyli ũ vodcy z vadoju. Na heta paklašci

idejnaha rasijskaha frontu dalučajecca i treciaja Rasieja.

Pieršaja Rasieja — heta kolišniaja carskaja, druhaja — balšavickaja, treciaja Rasieja — heta taja, što budzie pašla ūpadku balšavizmu. Pradstaŭniki hetaj treciaj Rasiei nakiroŭvajuć svaje nadziei na Hitlera. Nadoviačy adzin z hetych pradstaŭnikoŭ, danski hieneral Popov, pradstaŭnikom českej presy padaŭ nastupnaje:

„Ja nia viedaju, u jakoj miery Ukraincy pryhatavalisia da baraćby z saviackaj tyranijaj. Ale jak prydzie toj čas, to heta budzie pieršy ūstup da stvareńnia novaj vialikaj Rasiei i budzie mostam dzieła dalejšaha pachodu i akančalnaha stvareńnia federacyi volnych Rasiejcaŭ. Viedajem, što cianpier Niamieččyna jość palityčnym centram usiaje hetaj spravy. My, danskija kazaki, imkniomsia da hetych faktaŭ razam z Ukraincami. Usie my jość Rasiejcami i imkniomsia da vyzvaleńnia Rasiei ad saviackaj ūłady“.

Hetak pradstaŭlaje budučyniu narodaŭ, što razsieleny na vialikich prastorach uschodniaj Eŭropy, adzin z pradstaŭnikoŭ treciaj Rasiei.

Słowam, front niepadzielnaj idejnaj rasijskaj celaści, adnosna inarodcaŭ pad Rasiejaj, wielmi šyrok. Kamunisty, manarchisty i fašysty stajać za adno: za „jedinuju — niedielimuju“ Rasieju.

Bielaruskaja chronika

Vysialeńni. Nadychodziać novyja viestki ab vysialeńni z h. zv. pahraničnaje palasy. I tak vysieleny z Navahradzkaha pavietu Bielarusy: Mikalaŭ Lecko z v. Vierbica, Niehnievickaje voł., Pilip Karpovič z v. Papłavy, Niehnievickaje voł., Mikalaŭ Sielivončyk z Moŭčadzkej voł., Monič Chviedar z v. Bajarskaja, Šocki Michał, Šocki Arsień i Maryja Łopockaja z v. Astašyn; Ŭładzimier Karaś i Ŭładzimier Macko z v. Muravany; Aleksandar Chinievič z v. Kožovo; Arsień Budziejko z v. Kaŭšoŭ.

Lekcyja ab historyi Bielarusi. 29.1 u Vilenskim Universitytecie mgr. M. Škialonak pračytaŭ lekcyju ab pieršym peryjadzie historyi Bielarusi, h. zn. ab tym časie, kali Bielaruś byla padzielena na paasobnyja samastojnyja častki (ad X da XIII stahodździa).

Lekcyja ŭ Biel. Stud. Sajuzie. — 3.11 adbyŭsia wiečar pryšviačany bielaruskamu Sluckamu paŭstańniu z 1920 h. suproć balšavikoŭ. Lekcyju čytaŭ stud. B. Sierko.

Wiečar humaru. Biel. Stud. Sajuz 28.1 ładziŭ u Vilni wiečar humaru.

Novy bielaruski ahranom. Na pačatku hetaha hodu atrymaŭ na Vilenskim Universitytecie diplom inžyniera-ahranoma Michał Kancelarčyk — siabra BSS.

Viečarynka. Vučnioŭski samaŭrad Vilenskaje Bielaruskaje Gimnazii 4.11 ładziŭ biel. wiečarynu.

Bielaruski Muzej raźvivajecca. Bielaruski Muzej im. Ivana Łuckieviča ŭ Vilni ūsciaž raźvivajecca. Za 1938 hod Muzej atrymaŭ ad rožnych asobaŭ achvieraŭ i depozytaŭ rečami 165, aprača taho 331 manetu i 78 banknotaŭ. Lik ahladaŭšych Muzej za toj-ža 1938 h. dasiah 5285 asobaŭ (u hetym 113 ekskursijaŭ). Dahetul u hod adviedvała Muzej nia bolejš 5 tysiač asob.

Piešnia bielaruskaja ūzbaħavajecca. U kancy studzienia sioleta viedamy ūkrainski kampažytar Hajvoronŭskij z Nju-Jorku (Ameryka) zharmanizavaŭ i pryšlaŭ u Vilniu kiraŭniku choru Bielaruskaha Studenckaha Sajuzu hram. R. Šyrmie 6 bielaruskich narodnych piešniaŭ. Adna z ich „Oj zahudu, zahudu“ — dla soprana solo i na miašany chor, a rešta — 5 piešniaŭ — vałačobnyja — na miašany chor i paasobna na chor mužčynski i žanočy. Jość heta piešni: a) „Na Vialikdzień“ — z Pružanskaha pav., b) „Idziom, pajdziom udol vulicy“ — z Brasłaŭskaha pav., c) „Chodzić pava pa vulicy“ — z Sakolskaha pav., d) „A ŭ lesku, lesku“ — z Vialejskaha pav. i e) „A ŭ harodzie na pahodzie“ — z Vialejskaha pavietu.

Z žyćcia Bielarusiaŭ na emigracyi. Hazety padajuć novyja

vatu, flanelu, kusok cioplaje chustki i abviazac usieńka pajaskom. Kampres musić być dobra zaviazany, adnak nie zatuha, kab nia mulaŭ ciela, nia ściskaŭ lišnie trybuška — inakš dzicia zvanituje koźnuju jadu. 3) zamiest małaka davać u praciahu dnia koźnyja dzvie hadziny miašanki z kurynym białkom pa 6—8 harbatnich lyžačak. *Miašanku ħenuju zrabić ħetak:* białko z adnaho šviežaha kurynaha jajka raźmiašać z 6—8 stałovymi lyžkami pieravarana je letniaje vady, dadaŭšy pałavinu lyžački cukru. Miašać datul, pakul usieńka dobra nie razatrecca i pakul białok nie pierastanie addzialacca i nia zrobiecca adnastajnaja, kleistaja masa. Padavać ħenuju masu, jak było ūžo skazana. 4) kali-b dzicia chacieła pić, što pry volnaści byvaje časta, dyk možna dać koźnyja 1—2 hadziny paru lyžačak pracedžanaha rumianku, abo prosta niesalodžanaje harbaty.

Kali-b pašla 1—2 dzion nia było lepš, dyk, nia hledziačy na ūsieńka, klikać dochtara. Kali-b pašla paru dzion chvory papraviŭsia, dyk pierachodzić da papiaredniaje ježy dziciaci treba nadta ašciarožna, zaŭsiody pačynać ad mienšaje porcyi, jak pierad chvarobaju.

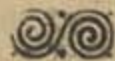
Dajučy dziciaci małako cierz sysku, treba jaje pašla karmleńnia čyścienka abmyć. sparyŭšy haračaju vadoju. Niedahlad za čyścienioju vykliča *ħrybki* ŭ rocie. Dziračka ŭ syscy kab nia była zavialikaja. Jana maje być hetkaje vialičyni, kab małako vyčakala z jaje siaredniaje vialičyni kaplami. Flašku,

z jakoje dzicia piło małako, vyparyć pierad tym, jak nalivać u jaje šviežaha małaka.

Havoračy ab čyścieni pry karmleńni, nielha moŭčkam prajsci nad h. zv. „*ħujkami*.“ Časta maci, chočučy supakoić dzicia, abo na't dumajučy, kab jaho nakarmić, razžoŭvaje chleb, miašaje jaho iz svajeju ślinaju, potym pasypaje cukram i zakruciŭšy ŭ kusok pałatna, daje žavać, ci lepš kažučy smaktać dziciaci. Inšym razam daje ħenuju ħujku nie ŭ hanučy a ŭ syscy, zatknučy sysku karcom.

Nat ħladzieć na niešta takoje ħadka. Ci maci sama ūziała-b, kali-b niechta narychtavaŭ hetkuju „smačnuju stravu“? Možna spadziavacca, što koźny chutčej zvanitavaŭ-by, kali-b mieŭ uziać u rot. Arhanizm značycca baronicca ad taho, što žaŭlajecca niezdarovym, niehigijeničnym. Dzicia biednaje, maleńkaje, nia ūmieje baranicca, a akančalna pryvyknuć možna da ūsiano. Amal što nie zaŭsiody ħujka kančajecca abo ħrybkom u rociku, abo aħułam dzicia raschvarejecca i miecimie volnaść i vanity. Aprača hetaha dzicia trymajučy časta ħenuju ħujku maje nienarmalnaje vyrezyvańnie zuboŭ, nie havoračy ūžo ab tym, što moža aħułam zadušycca abo karcom abo ħujkaju, abo adnym i druhim.

Pačaŭšy ad 6-ha miesiaca možna pačać karmić takim sposabam, jak było pisana ŭ raździele ab adlučańni.

viestki z žyćcia bielaruskich emihrantaŭ, dziejnaść jakich uščiaż ażyŭlajecca.

Tak, miż inšym, u čechasła-vaččynie, u Prazie — dzie tvorycca haloŭny centr bielaruskaje emihracyi—stvorany „Bielaruski Fond“ dzieła žbirañnia matarjalnych srodkaŭ na pakryćcio koštaŭ źviazanych z nacyjanalnaj bielaruskaj pracaj. Zahadčykam Fondu vybrany Staršynia Biel. Rady V. Zacharka, skarbnykam — dr. J. Jermačenka; u Revizyjnuju Komisiju — inž. V. Rusak, dr. A. Vituška i hram. K. Buška.

U Francyi bielaruskaja emihracija ŭ najbližejšym čacie maje vydavać novy bielaruski časapis „Беларуская Трыбуна“. Dasiul vychodzić tam časapis „Рэха“ i Biuleteń Bielaruskaha Chaŭrusu.

U Litvie Bielaruskaje Kulturna-Aśvietnaje T-va i Nacyjanalnaja Suviaž sklikajuć na 26 h. m. źjezd svaich siabroŭ.

U Ukraincaŭ

zmieny ŭ UNDO. Nadoviačy adbylisia narada Centralnaha K-tu UNDO, na jakoj źlikvidavana nutranaja sporka pavadyroŭ hetaj arhanizacyi. Adbylisia pieravybary Prezydyjum UNDO. Vybrany: pasol Mudryj—staršynia, dr. D. Levicki—vice-staršynia, V. Kuźmovyč — hieneralny sakratar.

Usiačyna

Špitalnyja ložki. Na 10.000 nasielnicтва majuć špitalnych ložak u špitalach: Niamieččyna 97, Kanada 92, Aŭstralija 83, Narvehija 82, Danija 65, Latvija 63, Čechasła-vaččyna 54, Vuhryja 52, SSSR 28, Polšč 21. Ličba 21 u Polščy nia ūsiudy stalaja: na 10 tysiać nasielnicтва ŭ vajavodztvach Varšaŭskim, Lublinskim, Krakaŭskim i Lvoŭskim prypadaje 7 špitalnych ložak, u Vilenskim tolki 3 ložki. Najbolš prypadaje ložak u Paznanščynie i na Pamory.

Razumny zakon. U Danii ŭ parlamencie pasly padali prajekt zakonu, jaki pašla pryniaćcia parlamentam budzie abaviazivać usich dziaŭčat ad 14 da 20 hadoŭ žyćcia da skančeñnia biazpłatnych kursaŭ chatnijaj haspadarki. U Litvie hetkija kursy wielmi šyroka zarhanizavany samajradavymi arhanizacyjami.

Šluby prad statujaj Hitlera. Niamiecki ministar unutranych spraŭ wydaŭ gasparadžeñnie ab h. zv. cyvilnych šlubochoch. Hetaje rasparadžeñnie pastanaŭlaje, što h. zv. cyvilnyja šluby pavynny adbyvacca prad statujaj ci partretam Hitlera.

Z Polščy

Z Sojmu i Senatu. Referent budžetu ministerstva šlachoŭ padaŭ u budžetnaj sojmavaj komisii, što Polšč maje ūsich bitych darohaŭ 335,739 kilametraŭ. Kali paraŭniać darohi daliku nasielnicтва, dyk na 10.000 duš prypadaje 18 klm. darohi ŭ Polščy. U Francyi na hetki lik duš prypadaje 166 kilm. darohi, navat u Rumynii ŭ dva razy bolš, bo 37 klm. na 10 tysiać duš. Čyhunkaj ciapier ježdziac wielmi mnoha z roznyimi źnižkami. Čyhunka ūrachunku asabovaha pieravozu mieła za hod 53 miljony zł. deficytu.

Z referatu budžetu ministerstva spraviadliwašci i pramovy ministra Hraboŭskaha daviedvajemsia, što ŭ Polščy jość dla 50 tys. asob miejsca ŭ turmach, a viažniaŭ jość 70 tysiać asob. Raschody na ūtrymañnie viažniaŭ siahujuć da 100 miljonaŭ zł. u hod.

Samaŭradavyja vybary ŭ Hdyni. Nadoviačy adbylisia vybary ŭ miestavuju Radu ŭ Hdyni. Na 32 mandaty PPS zdabyła 15 mandataŭ, endeki—12 i OZN—5.

Polskaja demakratyčnaja moładź za sužyćcio z Bielarusami i Litoŭcami. U minuluju niadzielu polskaja demakratyčnaja moładź (PPS) ładziła ŭ Vilni akademiju pryšviečanuju 76 hadaŭščynie paŭstañnia 1863 hodu. Na hetaj akademii Bohdan Skaržynski šyroka pradstaviŭ i z naciskam adznačyŭ učašcie ŭ paŭstañni 1863 h. Bielarusau, Litoŭcaŭ i Žydoŭ. Pramoŭca šćvierdziŭ, što tvarec bielaruskaha nacyjanalnaha ruchu Kastuś Kalinoŭski byŭ pavadyrom paŭstañnia na ziemlach b. Vialikaha Kniaźstva Litoŭskaha, a Litoŭcy vystupili na paŭstañnie pad pavadyrstvam ks. Mackieviča. U kancy pramoŭca padčyrknuŭ potrebu sužyćcia narodaŭ i źviarnuŭ uvahu na histaryčnyja fakty, jakija dajuć pryklad, što suładnaje sužyćcio narodaŭ mahčymaje tolki tady, kali adnosna słabiejšych nie tasujecca ūcisku z boku silniejšych i silniejšyja nia imknucca da vynaradaŭleñnia słabiejšych.

Z zahranicy

Z Zakarpackaj Ukrainy. U niadzielu 12 h. m. majuć adbyccca vybary ŭ Sojm Zakarpackaj Ukra-

iny. Dzieła praviadzieñnia hetych vybaraŭ centralny ūrad Čechasła-vaččyny naznačyŭ ministram Zakarpackaj Ukrainy hien. Prchalu, prociŭ jakoha vostra vystupili ūkrainskija arhanizacyi, nasielnicтва i solidarna ūrad na čale z premjeram a. Vałošynam. Čechasła-vački ūrad adnak naznačeñnia hien. Prchali nie adklikaŭ i jon prybyŭ u Zakarpackuju Ukrainu.

Razhrom respublikancaŭ u Hišpanii. Paŭstancy pad kaman-daj hien. Franko pry pomačy ital-janskich „dabravolcaŭ“ zaniali Kataloniju i dalej nastupajuć na respublikancaŭ. Respublikanski ūrad źbirajecca na emihraciju, a respublikanskaje vojska adstupaje i pierachodzić u Francuju.

Charvackaja problema. Charvaty pastavili damahañnie Juha-slavii pryznañnia i vydzialeñnia charvackaj terytoryi dy ūtvareñnia aŭtanomnaj federacyjnaj charvac-kaj respubliki ŭ hranicach Juha-slavii. Nad hetaj problemaj nia moh prajšci moŭčki i ūrad Juha-slavii: ciapier ministry, uradavyja kruhi i serbskija palityčnyja ūhrupavañni naradžajucca i šukajuć formy raźviazañnia charvackaj problemy.

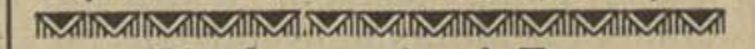
Paštovaja skrynka

Kot S. Vaša dumka wielmi dobraja. Treba pašyrać drukavanaje slova. Adkrytyja ūžo kioski i kniharni mohuć pradavać usialakija knižki i hazety. Na adkryćcio takoha kiosku treba mieć dazvol starastva. Pašyrajcie bielaruskija hazety i knižki.

Ks. Vysokinski. Hrošy 5 zł. atry-mali, ščyra dziakujem. Premiju vyslali. Hazetu pasylajem akuratna. Za pravoc-čañnie pieraprašajem.

Kazaroviec. Usich knižak u premii zamianić nia možam, bo pakazanyja Vami knižki nia našaha vydañnia. Zamianijem što možam. Pišycie ŭ hazetu.

Lachovič. № 3 „Chr. Dumki“ razyšoŭsia i my ŭ zapasie nia majem, dyk i Vam vyslać nia možam. Inšyja numary majem. № 1 „Ch. D.“ skanfiskavany.

Ahulny schod T-va

„Biel. Katalick. Vydaviectva“

adbudziecca 13.III.39, u Vilni Zavalnaja 1—2, a hadz. 11.

Paradak dnia:

1. Spravazdača ūradu, 2 Vybary novaha ūradu i 3. Biahučyja spravyy—(§§ 19, 21 i 22 statutu).

Kali-b na hadzinu 11-tuju nie sabralasia naležnaja kolkaść siabroŭ, to schod abdu-dziecca važnym a hadz. 12-taj pry ūsia-kaj kolkašci siabroŭ.

Urad T-va

Padpiska na „Chr. Dumku“: na hod—3 zał., na paŭhodu—1 zał. 50 hr., na try mlesiacy—1 zał. Cana asobnaha numeru — 10 hr. Zahranicu padpiska ŭ dva razy daražej. — Adrys Redakcyi i Administracyi: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.

Redaktor J. POŹNIAK
Рэдактар Я. ПАЗЬНЯК

Wydawca KS. AD. STANKIEWICZ
Выдавец КС. АД. СТАНКЕВІЧ

Drukarnia Bialoruska im. Fr. Skaryny, Wilno, Zawalna 1. | Беларуская Друкарня ім. Фр. Скарыны, Вільня, Завальная 1.